

ב"ה

ארבע מהפכות של גאולה

רעיון לסעודת משיח
שביעי ואחרון של פסח, תשפ"ד

המספר ארבע בולט מאוד בכל עניני חג הפסח,
ואף ב"סעודת משיח" נוהגים לשתות "ארבע כוסות".

בשנים שעברו זכיתי לפרסם כמה "רביעיות" בעניני הגאולה - כלומר, הצעות של נושאים
בעניני משיח וגאולה שאפשר לחלקם לארבע, במקביל לארבעת הכוסות, וביניהם:

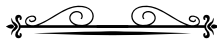
ארבע ברכות של גאולה (תשע"ט) - על הקשר בין הברכות שבסעודה לגאולה

ארבעה ניגונים של גאולה (תש"פ) - ניגונים נבחרים השייכים במיוחד לגאולה

ארבע אותיות של גאולה (תשפ"א) - יסודות בגאולה לפי סדר האותיות א-ד

ארבע חיות של גאולה (תשפ"ג) - ארבעה בעלי חיים המהווים 'סוגיה' בעולם העתידי

ות"ל התקבלו בכי טוב ורבים נעזרו בהם ב"סעודת משיח" או בסמיכות לה.

**בהמשך לזה באה כאן בעז"ה "רביעייה" נוספת, העוסקת ב"מהפכות"
שצפויות להיות לעתיד לבוא כמה מערכות יחסים המוכרות לנו כיום:**

1) המהפכה המשפטית 2) המהפכה המשפחתית

3) המהפכה הלילית 4) המהפכה ההיסטורית

חשוב להדגיש, שלפי המבואר במקורות לא כל ה"מהפכות" יתרחשו בן רגע, מיד עם
בוא הגאולה - יתכן בהחלט שיקח זמן, ואפילו זמן ארוך, בתוך הזמן העתידי עצמו עד
שה"מהפכות" יושלמו...

ויהי רצון שנזכה תיכף ומיד ממש ל"מהפך" הגדול בכל התחומים - מיגון לשמחה, מאבל
ליום-טוב, מאפילה לאור גדול ומשעבוד לגאולה; "ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל
פדות נפשנו", בחסד וברחמים.

- כל הזכויות שמורות -
הרשות נתונה להדפיס ולהפיץ את הדפים (כמות שהם):

לקבלת ה'רביעיות' שיצאו בשנים עברו,
וכן לקבלת קובצי 'עומק הפשט' ו'בדרך הרמז'
ולהערות, תגובות, הקדשות וכיוצא בזה -
נא לפנות ל:

מנחם מענדל רייצס

כתובת הדוא"ל rizs@neto.bezeqint.net

או omekpshat@gmail.com

אפשר ליצור גם קשר טלפוני במס' 08-6882799

או 050-4125205

תוכן

1 המהפכה המשפטית

1

השמאל יקבל את השלטון! עמ' 4

2 המהפכה המשפחתית

2

הקול הנשי יגבר עמ' 10

3 המהפכה הלילית

3

"לעת ערב יהיה אור" עמ' 16

4 המהפכה ההיסטורית

4

מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב עמ' 22

לזכות

מנחם מענדל בן זלאטע

חנה בת אסתר שפרה

חיה בת חנה

•

להצלחה במילוי שליחותם - להביא לימות המשיח
מתוך בריאות והרחבה בגו"ר
ולאורך ימים ושנים טובות

השמאל יקבל את השלטון!

המהפכה המשפטית

יחסית ל'מהפכות' אחרות שלא באות בקלות, דוקא "המהפכה המשפטית" שצפויה להיות בבוא הגאולה היא די פשוטה וקלה.

המקור ל'מהפכה' זו הוא בבית מדרשו של האריז"ל (כמו שהובא ב"לקוטי תורה" - לאדמו"ר הזקן - קרח נד, ב), והאסמכתא המוקדמת לכך היא בדברי המשנה בפרקי אבות (פרק ה משנה יז):

"כל מחלוקת שהיא לשם שמים – סופה להתקיים .. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי."

דברי המשנה מעוררים קושיא פשוטה: "איך ראוי לומר על 'מחלוקת' שיתקיים? הרי אי אפשר להתקיים אלא אחד מן הדיעות – ומלת 'מחלוקת' "

כוללת השני צדדים!"

התירוץ המקובל הוא שב"מחלוקת לשם שמים" יש קיום לשני הצדדים, משום שגם כאשר להלכה למעשה אימצנו צד אחד, הרי עדיין יש לצד השני קיום מבחינה עיונית-רוחנית.

בעניננו, בית הלל ובית שמאי נחלקו בהרבה הלכות ודינים, ובשלב מסויים הוכרעה ההלכה כבית הלל - אבל עדיין דברי בית שמאי קיימים ועומדים, לומדים אותם, מתפלפלים ומעיינים בהם, משום שלאמיתו של דבר גם הם חלק מ"תורת אמת", וכמאמר "אלו ואלו דברי אלקים חיים";

אמנם מבחינה מעשית אנו נוהגים כבית הלל, אך דעת בית שמאי גם היא יש בה חכמה וקדושה, היא מייצגת צד אמיתי שקיים גם בעולמות העליונים.

[היותם של שתי הדיעות גם יחד חלק בלתי נפרד מ"תורת אמת" שקיבלנו על ידי משה בהר סיני - נרמז בנוטריקון של השם "משה": מ'שה, ש'מאי, ה'לל].

אלא שמלשון המשנה משמע שיש בענין זה חילוקי זמנים - המשנה לא אומרת שהמחלוקת "קיימת ועומדת", אלא "סופה להתקיים", כלומר, זהו דבר שלא נוכח עכשיו ויהיה רק בעתיד.

מחדש האריז"ל, שאכן כוונת המשנה היא ללמדנו "מהפכה" שצפויה להיות בעתיד: לעתיד לבוא תהיה ההלכה דוקא כבית שמאי, ועל כך נאמר "סופה להתקיים" - גם דעת בית שמאי תקבל קיום, קיום ממשי בעולם הזה, שכן אז ננהג כולנו כדעת בית שמאי.

לא קל להביא לידי פועל "מהפכות משפטיות"... אז כיצד באמת תתרחש המהפכה הזאת לטובת בית שמאי? איך יצליחו בן-רגע לשנות את הכלל

המקובל כבר יותר מאלפיים שנה(!) בעם ישראל כולו, לכל עדותיו וגווניו:
"הלכה כבית הלל"?

מבואר על כך ב"תורת מנחם" (יין מלכות ה"ג ע' רפד ואילך), שאכן המהפכה לא תהיה אוטומטית. זה יצטרך לעבור את אישורו של "בית דין הגדול" שבירושלים, והכוונה למוסד ה"סנהדרין" הידוע - שכיום לדאבוננו אינו קיים, ויתחדש בעת בנין בית המקדש במהרה בימינו.

הרמב"ם כותב, שהכרעות שהתקבלו ב"בית הדין הגדול" אינן סופיות ויכולות להשתנות עם שינוי הרכב הדיינים (הלכות ממרים בתחילת פרק ב):

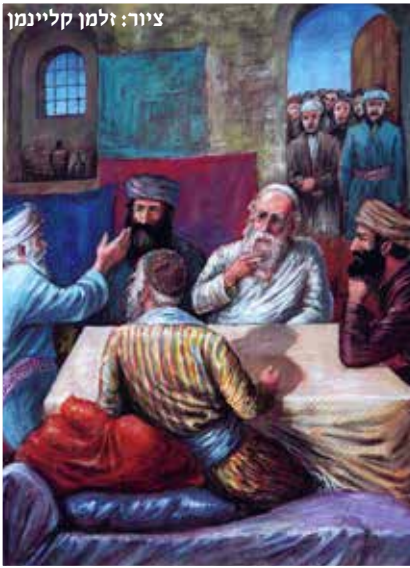
"בית דין גדול שדרשו באחת מן המדות כפי שנראה בעיניהם שהדין כך ודנו דין, ועמד אחריהם בית דין אחר ונראה לו טעם אחר לסתור אותו - הרי זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו, שנאמר 'אל השופט אשר יהיה בימים ההם', אינך חייב ללכת אלא אחר בית דין שבדורך".

הרמב"ם מוסיף ומסייג שיש הכרעות מסויימות ש"תפסו" כבר ואי אפשר לבטל אותם, אבל גם ביחס אליהם אומר הרמב"ם שאם יבוא בית דין שהוא יותר "גדול מן הראשונים בחכמה ובמנין" - יש לו את האפשרות לשנות את הכרעת בית הדין הקודם, ה"קטן" יותר.

ובכן, ההכרעה שהתקבלה בשעתו על כך ש"הלכה כבית הלל" נתקבלה לפי דעת רוב חכמי ישראל באותה שעה; וכאשר יבוא המשיח ויקים הרכב חדש של "סנהדרין", שכמו שניתן לשער יהיו בו חכמים מופלגים, גדולים בכמות ובאיכות - תהיה לבית דין זה הסמכות לקיים "הצבעה חוזרת" על הכרעה זו, ואז ינטה הרוב דוקא לדעת בית שמאי כך שזו ההחלטה שתתקבל.

ואיך אנו יודעים מראש שאכן בית הדין אז יעדיפו את דעת בית שמאי?
פשוט מאוד:

ציור: זלמן קליינמן

בגמרא נאמר (יבמות יד, א) שבית שמאי "מחדדי טפיל", כלומר, היו חריפים ומחודדים יותר מבית הלל; אלא, שכיון וההלכה נפסקת לפי הרוב, ורוב חכמי ישראל לא הגיעו למעלת החריפות של בית שמאי - לכן נפסקה ההלכה כדעת בית הלל, שהיא המקובלת על דעתם של חכמי ישראל כיום.

[דוגמא לכך מצינו בגמרא (עירובין יג, ב) לגבי התנא המפורסם רבי מאיר, שבמשנה מובאות מחלוקות רבות שלו עם חכמי דורו, ובהרבה מקרים אין הכרעת ההלכה כמותו; ומסבירים חז"ל שבאמת רבי מאיר היה מופלא בחכמתו, ודוקא משום כך "לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו" ולכן לא אימצו את דעתו למעשה].

אם כן, כיון שלעתיד לבוא בוודאי תרבה החכמה אצל כל עם ישראל, ועל אחת כמה וכמה באותם דיינים נבחרים שיבחרו מתוך העם להיות מחברי ה"סנהדרין" - מסתבר שאצל חברי בית הדין (ולפחות אצל רובם) תהיה מעלת החריפות של בית שמאי, ואין פלא איפוא שההכרעה תנטה אז לטובת בית שמאי וכך תיפסק ההלכה.

מה זה אומר מבחינה מעשית? לא נוכל במסגרת זו לפרט את כל עשרות המחלוקות הקיימות בין בית שמאי לבית הלל, ונזכיר רק שתיים מהמחלוקות המפורסמות הנוגעות ללוח השנה:

הנוכה - לדעת בית הלל (וכך אנו נוהגים כיום) מדליקים ביום הראשון נר

אחד וכך מוסיפים בכל יום עד שביום האחרון מדליקים שמונה נרות, ואילו לדעת בית שמאי (וכך יהיה בימות המשיח, לאחר שבית הדין יתכנס ויקבל את ההחלטה) מדליקים ביום הראשון שמונה נרות וכך פוחתים בכל יום עד שביום האחרון מדליקים נר אחד בלבד.

ראש השנה לאילנות - לדעת בית הלל (וכך אנו נוהגים כיום) ראש השנה לאילנות הוא ביום חמשה עשר בשבט, ואילו לדעת בית שמאי (וכך יהיה בימות המשיח) ראש השנה לאילנות יוקדם בשבועיים ויהיה ביום ראש חודש שבט.

בית הלל ובית שמאי נחלקו בהרבה נושאים, שונים ומגוונים, אבל באופן כללי ההבדל ביניהם הוא שבית הלל נוטים להקל ולהתיר ואילו בית שמאי נוטים להחמיר ולאסור. בתורת הסוד מדובר על כך ששורשם של בית הלל הוא במדת החסד של הקב"ה, "חסד דרועא ימינא", ואילו שורשם של בית שמאי הוא במדת הגבורה והדין, "גבורה דרועא שמאלא" (ראה ב"אגרת הקודש" שבתניא סימן יג. ועוד).

ההבדל העיקרי בין מדת החסד למדת הדין הוא, שמדת החסד מייצגת נדיבות בהענקת השפע האלוקי לעולם; ואילו מדת הדין באה בתביעה ודרישה, היא מצפה לראות התעלות והתקדמות.

לנגד עיניה של מדת החסד ניצב האדם, ויש הבנה ואמפטיה לחולשותיו הטבעיות; ואילו מדת הדין רואה לנגד עיניה רק את האמת האלוקית השלימה, גם אם לאדם זה נראה קשה ומוגזם.

מדת החסד מנסה לחסוך מן האדם התמודדויות קשות ומבחנים מסוכנים, אולם מדת הדין גורסת כי אדרבה - הקשיים והנסיונות הם רצויים, כדי

שהאדם יתגבר עליהם ויוכיח בכך את דבקותו ונאמנותו.

זהו גם הרעיון העומד בבסיס המחלוקות של בית שמאי ובית הלל:

בית שמאי מייצגים דביקות עליונה, לנגד עיניהם עומדת האמת האלוקית השלימה והצרופה, והם דורשים מן האדם ליישמה במלואה, ולכן הם נוטים להחמיר ולאסור, כדי לסגור הרמטית כל פירצה הכי קטנה שעלולה לפגום ולו במעט מהקדושה השלימה והטהורה.

אלא שבמצבו הנוכחי של העולם, יהודים מן השורה לא מסוגלים לעמוד בדרישות הגבוהות הללו, והחומרות שנראות כמוגזמות עלולות להביא דוקא את ההיפך - להגברת כוחו של "הצד שכנגד"; זהו הטעם הפנימי לכך שההלכה נפסקה כבית הלל, כי העולם אינו "כלי" לקבל את האמת הצרופה של בית שמאי, והלואי וימלאו כולם בשלימות את הדרישות של בית הלל...

אך לעתיד לבוא, כאשר העולם יתעלה למדרגה גבוהה יותר, אז תוכל להאיר בתוכו האמת האלוקית במלוא עוצמתה, ולכן השלטון אז יהיה בידי ה"שמאל" - מדת הדין, דבר שיתבטא מבחינה מעשית בכך שההלכה תהיה כבית שמאי.

[במאמר מוסגר נוסף, שב"תורת מנחם" (שם עמ' תסו) מדובר על שלב עמוק שיהיה בתקופה מאוחרת יותר, ואז תהיה ההלכה כמו בית הלל ובית שמאי גם יחד, כי אז ה"ימין" וה"שמאל" יתאחדו ויתברר שבעצם הם מסתדרים יחד - אלא שזהו חידוש עצום שדורש הסברה מיוחדת, ולא כאן המקום].

הקול הנשי יגבר

המהפכה המשפחתית

העולם שלנו מורכב ממערכת יחסים הדדית, של 'משפיע' ו'מקבל' - ה'משפיע' הוא מי שנמצא במעלה הסולם, יש לו מה לתת, וה'מקבל' הוא מי שנמצא למטה ומצפה לשפע שיתקבל אליו.

הנה כמה דוגמאות קלאסיות ל'משפיע' ו'מקבל':

רב ותלמיד - הרב משפיע מחכמתו לתלמידיו, והתלמידים מקבלים ומושפעים מהרב וחכמתו;

שמש וירח - השמש משפיע מאורו לירח, והירח מקבל את האור בתוכו ומאיר אותו אלינו;

חתן וכלה, בעל ואשה - כל קיום העולם והמשכיותו תלויה בחיבור זה שבין ה'משפיע' האיש, לבין ה'מקבל' האשה.

ובכן, אחד מהרעיונות שתורת הקבלה והחסידות מרבה להדגיש בנושא

אחרית הימים, הוא ה"מהפכה" הגדולה שתחולל אז בכל מערכת היחסים הזאת. בעוד בזמן הזה אנו מתייחסים ל'משפיע' כבעל עליונות על ה'מקבל' - הרי לעתיד לבוא יתהפכו היוצרות:

אז יתברר ויתגלה לעין כל, כי בזכות ה'מקבל' - התחתון, לכאורה, ביחס ל'משפיע' - מתעלה ה'משפיע' בצורה שלמעלה באין ערוך ממה שיש בו בכחות עצמו. דוקא ב'מקבל' קיימת מעלה גדולה ועילאית, הרבה יותר ממה שיש ב'משפיע', בבחינת "מתלמידי יותר מכולם".

כמובן שבמדה רבה גם היום אפשר לראות את מעלת ה'מקבל', אבל לעתיד לבוא זה יהיה בצורה עוצמתית ומודגשת עד ל"מהפכה" של ממש בכל מערכת היחסים.

לאחר הקדמה זו, נוכל להביא את דבריו של אדמו"ר הזקן ("תורה אור" סוף פרשת ויגש) בהסבר נוסח הברכה השביעית מתוך 'שבע ברכות' לנישואין ("ברכה אחריתא"), שם אנו מבקשים ומתפללים לגאולה השלימה:

"מהרה ה' אלוקינו ישמע בהרי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול התן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם. ברוך אתה ה' משמח חתן עם הכלה".

בנוסח ברכה זו אנו רואים חלוקה מודגשת בין "קול חתן" ו"קול כלה"; ולכאורה, קול שמחת הנישואין הוא דבר שנעשה לכבוד החתן והכלה יחד והיה מתאים יותר לומר: "קול חתן וכלה", במשותף. מה ענינה של החלוקה לשתיים: "קול חתן" - "קול כלה"?

החלוקה בולטת גם בסיום הברכה - "משמח חתן עם הכלה". נוסח דומה יש לנו בברכה הקודמת, הברכה השישית, שבה חותמים: "משמח חתן וכלה" - אבל גם ההבדל בולט:

בברכה השישית חיברנו ביניהם ואמרנו "חתן וכלה", ואילו בברכה השביעית אנו מציבים מלה באמצע: "משמח חתן עם הכלה".

נקודת ההסבר היא, שההבדל בנוסח שתי הברכות נובע מחילוקי הזמנים שביניהם. הברכה הששית מדברת על נישואין בזמן הזה, ולכן היא נוקטת בנוסח "משמח חתן וכלה"; ואילו הברכה השביעית עוסקת בזמן הגאולה, אותו זמן עליו אומרים "מהרה ישמע בהרי יהודה" - ועל זמן זה מתאים לומר "משמח חתן עם הכלה".

וזה הסבר הדברים:

בזמן הזה, כאמור, ה'משפיע' נתפס כעליון וכעיקרי ביחס ל'מקבל'. וכך, כשמדברים על שמחת החתן והכלה, הרי מי שמתחיל בשמחה הוא החתן, ודרכו ובאמצעותו מקבלת גם הכלה. וכמו שאמרו חז"ל (ר"ה ו, ב): "אשה - בעלה משמחה"; זה פשר הנוסח הנוכחי (בסיום הברכה השישית) "משמח חתן וכלה" - השמחה היא לחתן, וממנו מקבלת גם הכלה.

אך לעתיד לבוא, כשתתגלה מעלת ה'מקבל', אז ישתנה מהלך הדברים. עיקר ותחילת השמחה לא תהיה בחתן, אלא אדרבה: **עיקר השמחה תהיה בכלה**, והחתן הוא זה שישמח ויקבל מתוך שמחה זו שבכלה. וזהו פשר

הנוסח שבברכה השביעית: "משמח חתן - עם הכלה", הכלה היא העיקר והחתן מצטרף עמה.

ברוח זו נוכל להבין את הנוסח של "מהרה ישמע בהרי יהודה ובחוצות ירושלים .. קול חתן וקול כלה". הכוונה ב"קול חתן וקול כלה" אינה רק לקול השמחה שמרימים לכבודם, אלא לקול של החתן והכלה עצמם. והחידוש הגדול של הגאולה הוא ב"קול כלה":

היום איננו שומעים "קול כלה". כאשר החתן נותן את הטבעת לכלה ואומר לה "הרי את מקודשת לי",

היא אינה עונה לו מאומה, אלא מתקדשת על ידי שתיקתה. שומעים רק את קול החתן בלבד;

ואילו לעתיד לבוא, כחלק מה"מהפכה המשפחתית" שתקדם ותרים את האשה ביחס לבעלה, גילוי מעלת הכלה על החתן - תשמיע גם הכלה את קולה ברמה.

שינוי זה מובן גם מבחינת דיני הצניעות: בימינו כאשר יש חשש להתעוררות יתר של היצר הרע, לא מתאים שגברים ישמעו "קול כלה", ואילו לעתיד לבוא, כאשר רוח הטומאה תעבור מן הארץ, לא יהיה עוד מקום לחשש ויהיה אפשרי ורצוי לשמוע את "קול כלה".

[והנה נקודת הדברים בלשונו של אדמו"ר האמצעי ("דרושי חתונה" ע' תרלו):

”וזהו שנאמר בחנה וקולה לא ישמע’, שאין לה קול כלל מעוצם הביטול לגבי בחינת המשפיע. ועל כן, מיד שאומר החתן ‘הרי את מקודשת לי’, שותקת בבחינת ביטול, לבטל רצונה אליו, בלי שיהיה נצרך להשיב לו ‘הן’, כי אין לה קול ודיבור, ובשתיקה זו מתקדשת לו וקולה לא ישמע כלל;

אבל לעתיד לבוא ד’אשת חיל עטרת בעלה’, יהיה לכלה בחינת קול ודיבור בהתפשטות בפני עצמה, עד שתהיה משפיע לבעלה. וזהו ‘קול כלה’, שיהיה לכלה קול. ודוקא לעתיד לבוא ‘ישמע בערי כו’ קול כלה’, ולא עתה, שבשתיקה מתקדשת, וד”ל”].

”מהפכה” זו של התגברות קולה של האשה, אינה רק מהלך עתידי אלא אנו מוצאים אותה גם בהיסטוריה שבעבר - ”כבר היה לעולמים”. וכך מבאר אדמו”ר הזקן (“לקוטי תורה” שיר-השירים טו, ג):

כאשר התעוררו חילוקי דיעות בין אברהם לשרה, אמר הקב”ה לאברהם: ”כל אשר תאמר אליך שרה **שמע בקולה**” (וירא כא, יב). ולכאורה, הסדר הנכון הוא שהאשה הכשרה עושה את רצון בעלה (וכמו שכתוב במגילת אסתר: ”להיות כל איש שורר בביתו”), ולא להיפך!

אלא, שחיי האבות הקדושים היו מעין דגם של הגאולה העתידה, וכדברי חז”ל (בבא-בתרא טז, ב): ”שלושה הטעימן הקב”ה בעולם הזה **מעין העולם הבא**, אברהם יצחק ויעקב”. וכיון שלעתיד לבוא תתגלה מעלת הנשים על האנשים, לכן אצל אברהם כבר התקיימה ”מהפכה” זו והוא נצטווה לשמוע בקול אשתו.

והמסר אלינו היום, גם באותם רגעים שנשארו לנו עד בוא הגאולה, הוא פשוט... להתחזק ב”שלוים בית”.

וכך כותב הרבי מליובאוויטש לאחד שהיה צריך חיזוק בענין זה (אגרות

קודש חלק ו עמ' רב - כאן בתרגום מאידיש):

”כשמתבוננים בזה שאנו נמצאים בסוף הגלות וקרובים לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן, שאז יקויים היעוד 'נקבה תסובב גבר' - הרי זה עצמו מביא לרגש של כבוד וזהירות בנוגע לאשה”...

”לעת ערב יהיה אור”

המהפכה הלילית

כולם מכירים את הפסוק בנבואת מלאכי (ג, כג) - בקהילות רבות קוראים פסוק זה בהפטרה של 'שבת הגדול':

”הֲנִיָּה אֲנֹכִי שְׁלַח לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לְפָנָי
בּוֹא יוֹם ה' הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא”.

בפשטות, תואר זה - "יום ה' הגדול" - מדבר על גדולתו של היום מבחינת איכות ומעלה, אולם בתורת החסידות אנו מוצאים שמפרשים את התואר "הגדול" גם במשמעות של כמות - היום יהיה "גדול" בכמותו, ויכלול יותר שעות.

בדרך זו מסבירים גם את לשון הכתוב בנבואת הושע (ב, ב) - הפטרת פרשת במדבר):

”וּנְקַבְצוּ בְּנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׂמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרַעְאֵל”.

מה פירוש המלים האחרונות של הכתוב: ”כי גדול יום יזרעאל”? מסבירים המפרשים, שהמלה ’יזרעאל’ מורכבת מהמלים ’זריעה’ ו’א-ל’, והכוונה היא לעם ישראל שהא-ל פיזר אותם בין הגלויות, כמו זרעים שמפזרים אותם על פני השדה.

זהו, איפוא, הפירוש של המלים ”כי גדול יום יזרעאל”: ”כי יום גדול ונכבד יהיה יום קיבוץ ישראל אשר הפיצם הא-ל כמפזר זרעים על פני השדה” (מצודת דוד’).

אמנם ב”לקוטי תורה” (במדבר ו, ד) מפרש אדמו”ר הזקן את הלשון ”כי גדול יום” כפשוטה - שהיום יהיה גדול יותר.

הא כיצד? בזמן הזה היום מורכב משתיים עשרה שעות בלבד, כאשר שתיים עשרה השעות הנוספות שייכות ללילה; ואילו לעתיד לבוא יהיה ”יום גדול”, זאת אומרת, כל עשרים וארבע שעות היממה יהיו בבחינת ’יום’!

”מהפכה לילית” זו, בה הלילה נהפך ליום כך שיש ”יום גדול” (”יום שכולו ארוך”) - משתקפת במנהג יחודי שבו נהגו בהרבה קהילות בעת ”קידוש לבנה”, שבסיום אמירת הנוסח שבסידור, מוציאים את הציצית (”טלית-קטן”) וממשימים בה.

נשאלת השאלה: מה הקשר בין הציצית לבין ”קידוש לבנה”?

השאלה מתחזקת לנוכח העובדה שמצות הציצית זמנה דוקא בשעות האור, שעות היום; למעשה נהוג ורצוי להמשיך ללבוש את הציצית גם בלילה (ואף בעת השינה), אך המצוה עצמה מתקיימת דוקא ביום, ולכן גם את הברכה על עטיפת ולבישת הציצית אי אפשר לעשות בלילה אלא רק כשהאיר היום

(כמצויין בלוחות: "זמן ציצית ותפילין").

אז מה הקשר בין "קידוש לבנה", ברכה יחודית שאומרים אותה רק בלילה (ולא ביום) - לבין הציצית שזמן מצוותה הוא ביום?

ובכן, יש שנתנו טעם למנהג זה, לאור מה שאנו אומרים בנוסח "קידוש לבנה":

"יהי רצון מלפניך .. למלאות פגימת הלבנה, ולא יהיה בה שום מיעוט, ויהיה אור הלבנה כאור החמה כאור שבעת ימי בראשית, כמו שהיתה קודם מיעוטה, שנאמר ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים".

כלומר: בתחילת הבריאה נבראו "שני המאורות הגדולים", גם הלבנה היתה גדולה כמו החמה, כך שבלילה היה אור כמו ביום; אמנם לאחר מכן נתמעט הירח ואז נעשה הלילה חשוך, וזאת אנו מבקשים מהקב"ה בעת שאנו

עומדים בחשכת הלילה ומתאמצים לקרוא ב"אותיות של קידוש לבנה"... -

שיהיה לנו אור בעיניים, כי הלבנה תתמלא ותשוב להיות גדולה כמו שהיתה בתחילת הבריאה ("כמו שהיתה קודם מיעוטה").

ובכן, בהמשך לנוסח "קידוש לבנה" אנו ממשמשים בציצית - בהתאם לבקשה שביקשנו שהלילה לא יהיה חשוך עוד כי הלבנה תגדל ותאיר, ואז תחול מצות הציצית גם בלילה, כי "לילה כיום יאיר" (תהלים קלט, יב).

[וראה עוד בענין זה בספר "ימות המשיח בהלכה" ח"ב סימנים לט-מ].

ה"מהפכה הלילית" שתאיר את שתיים עשרה שעות הלילה באור חזק, וכך יהיה לנו "יום גדול" - שורשה במהפכה פנימית בשורש הרוחני של הדברים.

מבואר בספר התניא (פרק מא - הנלמד בשיעור היומי בתניא בימי חג הפסח), ויסודו בספרי קבלה קדומים, ששתיים עשרה שעות היום מכוונות כנגד שנים עשר צירופי שם הוי"ה, בעוד שתיים עשרה שעות הלילה מכוונות ומקבלות משנים עשר צירופי שם אדנ"י.

זוהי הסיבה הפנימית להבדל התאורה בין היום ללילה:

ביום מאירים צירופי שם הוי"ה, השם האלוקי הנעלה שמבטא את האור האלוקי כפי שהוא מאיר בתוקפו, ללא הצטמצמות דרך לבושי והסתר הטבע - ולכן יום הוא זמן האור; ואילו בלילה, כאשר העולם מקבל מצירופי שם אדנ"י, השם שמבטא את האלוקות כפי שהיא מצטמצמת ומסתתרת דרך לבושי הטבע, אז הוא הזמן שחשוך יותר.

הווי אומר: החושך הגשמי של הלילה הוא ביטוי ל"חושך" רוחני, וכמתבטא

בסיפור הידוע אודות אדמו"ר הזקן, שבעת מאסרו המפורסם הושיבוהו בחדר אפל ללא חלונות, שלא נכנס אליו אור חיצוני.

ובכן, גם שעון לא היה לו, ובכל זאת כאשר נכנסו אליו ואמרו לו (במטרה להטעותו) שעכשיו לילה, הגיב אדמו"ר הזקן בוודאות שעכשיו יום ולא לילה, ואמר שידוע לכוון את הזמן על פי הצירוף של שם הוי"ה שהאיר באותה שעה - ואדמו"ר הזקן הרגיש בו!

[יצוין, שבחסידות מבואר שזו גם הסיבה לכך שהקיץ נחשב זמן של 'חסד' וגילוי יותר מאשר החורף - משום שבקיץ הימים יותר ארוכים כך שיש יותר הארה של שם הוי"ה (ראה 'אור התורה' על ג"ך ח"ב ע' תתקמח)].

ובכן, לעתיד לבוא תחול התעלות באותן שנים עשרה שעות הלילה, וגם הן יקבלו את חיותן משנים עשר צירופי שם הוי"ה, כמו שנים עשרה שעות היום - וכך יהפוך היום להיות "יום גדול".

המהפך הזה מקורו בתהליך דומה שמתרחש בעבודה הרוחנית של האדם, והוא עבודת התשובה. כאשר האדם חוזר בתשובה, הרי שהוא הופך בכך את ה'חושך' הרוחני שהיה בנפשו - לאור גדול, בבחינת "זדונות נעשו לו כזכיות".

המהפך הרוחני הזה שמתרחש בנפש האדם, בלשון הכתוב: "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול" (ישעי' ט, א), הוא המביא לכך שגם בלילה ה'חושך' יאיר אור היום, ויקויים היעוד "לעת ערב יהיה אור" (זכרי' יד, ז).

[מקורו של רעיון זה ב"מאמרי אדמו"ר הזקן - תקס"ה" חלק ב' עמ' א'מז (ושם מוסיף שיהיה בענין זה חידוש נוסף, וזה לשונו: "אך הנה כל זה אינו אלא שיהיה מדת לילה כמדת יום לבד, כמו שכתוב 'ולילה כיום יאיר'; אבל באמת יש יתרון האור מן החושך, כאשר יהפוך לאור.. והוא כתר שם טוב דמשיח .. דכתיב ביה 'וגבה מאד', שהוא על ידי התשובה דוקא").

וראה עוד בכללות הענין - מאמר ד"ה והיה מספר בני ישראל תשכ"ו (תורת מנחם חמ"ו ע' 412 ואילך).

מיגון לשמחה ומאכל ליום-טוב

המהפכה ההיסטורית

חג הפסח נקבע ליום טוב על שם היותו זמן הגאולה ממצרים; בדומה לו יש לנו את חג החנוכה, שנקבע בכ"ה כסלו משום שבאותו יום התגברו ישראל על אויביהם בזמן היוונים; וחג הפורים אף הוא נקבע בי"ד וט"ו אדר - משום שבימים אלו "נחו היהודים מאויביהם".

המשותף לשלושת החגים הללו הוא שהם מנציחים את תאריכי הגאולה והישועה, למען ידעו דור אחרון את הימים המיוחדים, שבהם אירעו נסים ונפלאות.

לפי היגיון זה מסתבר, שבעידן העתידי יהיה לנו חג חדש בלוח השנה - אותו יום שמח ונפלא שבו נזכה לבואה של הגאולה השלימה. מתי יהיה התאריך החגיגי הזה? הלוואי היום!

אך למעשה לא מצאנו במקורות איזכור לכך שבזמן הגאולה יצטרף חג חדש ללוח השנה, חג שינציח את היום המאושר (ה"חסוי" לעת עתה...). שבו תבוא הגאולה השלימה;

מה כן מצאנו? מצאנו תחזית לכמה "חגים" חדשים, שינציחו דוקא את הימים שבהם אירעו לעם ישראל אירועים קשים ועצובים.

וזה כמובן חידוש גדול:

כמו שהזכרנו, בחג הפסח אנו חוגגים רק את תאריך היציאה ממצרים, ולא את תאריך הכניסה אליה או התאריך שבו התחילה ה"עבודת פרך";

בפורים מנציחים לטובה את הימים שבהם "נחו היהודים מאויביהם", ולא את התאריך שבו נגזרה גזירת המן;

ובחנוכה זוכרים את התאריך בו ניצחו החשמונאים, חנכו את בית המקדש והדליקו את המנורה בשמן המופלא, בעוד היום המדוייק שבו התחילו היוונים לעשות צרות ליהודים כבר לא מעניין איש.

ובכן, כשתבוא הגאולה השלימה ותסתיים הגלות, כל הכיוון יהיה של התקדמות ועליה של עולם שכולו טוב - לכאורה יעדיפו לשכוח ממה שאירע בהיסטוריית הגלות הארוכה שכבר הסתיימה;

אך מתברר שאדרבה - דוקא אז יתנו "מבט לאחור" אל ההיסטוריה הרחוקה, וידאגו שכל ילד וילדה ידעו באיזה תאריך נחרב בית המקדש לפני אלפי שנים... למה באמת?

בשונה מה"מהפכות" הקודמות שדיברנו אודותם, שיסודם הוא (בעיקר) בספרי קבלה וחסידות, מה שיכול לאפשר דיון האמנם הדברים כפשוטם והאם הם מוסכמים על כל הדיעות (וכיוצא בזה) -

הרי ה"מהפכה ההיסטורית" שאנו עוסקים בה כעת היא הלכה ברורה

ופסוקה המוסכמת על הכל.

וכך כותב הרמב"ם בחיבורו הגדול "יד החזקה", בסיום הלכות תעניות:

**"כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות
המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות
ימים טובים וימי ששון ושמחה".**

וכך פוסק להלכה רבינו יעקב בעל הטורים בטור אורח חיים בסיום הלכות תענית (סוף סימן תקפ), והעתיק דבריו בשולחן ערוך למרן רבי יוסף קארו (שם) - בהמשך לרשימה של ימי תענית שנקבעו כזכר לצרות שונות:

**"ולעתיד לבוא הקב"ה עתיד להפכם לששון
ולשמחה".**

אך מה באמת ההסבר לכך?

זה שהתאריכים האלה לא יהיו עוד ימי תענית - מובן: עד כה צמנו והתאבלנו לנוכח האסונות, המאורעות הקשים שאירעו בימים אלו, וכעת כשהכל הסתדר והכל טוב אין עוד צורך לצום ולהתענות;

אך מה פתאום שהימים אלו יהפכו להיות ימי חג, ימים יותר שמחים מכל יום סתמי אחר?

אפשר לפרש בפשטות, שכך הוא טבע האדם (בהבא לקמן - ראה בארוכה לקוטי שיחות חט"ו שיחה לעשרה בטבת):

כשמגיע יום שהיינו רגילים לציין אותו כיום של אבל ותענית, וכעת אין עוד סיבה להתאבל - הרי זיכרון הצרות שחלפו ואינן עוד, מעורר לשמחה יתירה. בעוד בכל יום "סתמי" אין לנו סיבה לשמוח במיוחד, הרי ביום כזה אנו נזכרים בצורה שבה ציינו אותו בשנים קודמות ומשחררים אנחת רווחה על כך שהמצב השתנה לטובה ואין עוד סיבה להתאבל.

לפי זה, אין כאן "מהפכה" ממשית במהות היום, ואין זאת אלא שהעובדה שיום זה הצליח "להשתחרר" מהתווית העצובה שנדבקה בו מעוררת חווייה אישית של שמחה.

וכך באמת היא משמעותם הפשוטה של דברי זכריה הנביא (ח, יט), שאמר לעולי בבל כאשר חזרו לארץ ישראל וירושלים לאחר שבעים שנות גלות (בתחילת ימי הבית השני):

**"כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צוּם הָרְבִיעִי וְצוּם הַחֲמִישִׁי
וְצוּם הַשְּׁבִיעִי וְצוּם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה
לְשִׁשּׁוֹן וְלִשְׂמִיחָה וְלִמְעֵדִים מְנוּבִים."**

זכריה לא משתמש בלשון של "מהפכה", הוא לא אומר שהצומות ייהפכו לימים טובים - אלא משתמש בלשון מתונה יותר, שמשמעותה היא ש"ריקון" הימים מהאבל והיגון שליווה אותם עד כה, יביא באופן טבעי לכך שבחוויה האנושית יתפסו ימים אלה כשמחים.

וכך באמת היה בימי בית המקדש השני, שכאשר הגיע תשעה באב שבו התאבלו בעבר על חורבן הבית הראשון, היו אוכלים ושותים ושמחים על כך שאירת האבל חלפה מיום זה כי בית המקדש הוקם ועומד על מקומו לתפארה.

[למעשה אין הדברים פשוטים כ"כ, שכן היו כמה מרכיבים חשובים שחסרו בבית המקדש השני. ויש אף דיעות שכן היו מתענים בתשעה באב. ולא כאן המקום להרחיב בזה.

מכל מקום, ברור שבימי בית שני לא "התהפך" עצם האבל לשמחה, וזה חידוש שיהיה לעתיד לבוא, כדלהלן. וראה לקוטי שיחות ח"ט ע' 253].

אולם לאחר בוא הגאולה השלימה תהיה "מהפכה היסטורית" אמיתית ועמוקה (וראה לקוטי שיחות ח"ט"ו שם, שבעיקר זה יתרחש בתקופה השנייה של ימות המשיח. עיי"ש):

אז ימי התעניות ייהפכו לחגים בזכות עצמם, ימים טובים של ממש. לא רק בחוויה הסובייקטיבית של האדם (הנזכר בכך שימים אלו היו קודם לכן ימי צום), אלא זו תהיה שמחה אובקייטיבית שנובעת מתוך פנימיותם החיובית והנעלית של ימים אלה עצמם.

עד כדי כך, שמבואר בספרים שהשמחה שתהיה לעתיד לבוא בתשעה באב תהיה גדולה יותר משמחת חג הפסח וחג הפורים!

[ויצויין, שב"תורת מנחם" (ח"נ ע' 269) מבואר שהחגים מתאימים לסדר הספירות - המדות (שאנו מזכירים בכל יום בימי ספירת העומר), ושם מחשיב גם את החגים שיתחדשו לעתיד לבוא:

פסח - חסד

שבועות - גבורה

סוכות - תפארת

פורים וחנוכה - נצח והוד

י"ז תמוז - יסוד

תשעה באב - מלכות].

המקור המפורש והברור על כך שתהיה "מהפכה היסטורית" של ממש, ודוקא הימים שבהם התרחשו מאורעות קשים ועצובים יונצחו כחגים גדולים - הוא בדברי הנביא ירמיהו (לא, יב):

"וְהִפַּכְתִּי אֶבְרָם לְשֵׁשׁוֹן."

ובתורת החסידות מרחיבים בנושא זה, וזו נקודת הדברים:

חז"ל אומרים (ברכות ס, ב) כי יהודי צריך לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, כלומר שעליו לשמוח על הרע כמו הטוב.

ההסבר לכך הוא, שהן הרע והן הטוב מגיעים מהקב"ה. הקב"ה טוב והוא אוהב אותנו ואם כן ברור שכל מה שהוא נותן לנו, הריהו טוב. אלא שיש טוב גלוי, כזה שאנו מרגישים שהוא טוב; ויש טוב מכוסה, כזה שאנו מרגישים שהוא רע, אולם בפנימיות גם הרע הוא טוב.

מנקודת מבט שכזו, גם החורבן והגלות, למרות שהם צער גדול ונראים כדבר רע ביותר - בעצם הם טוב מכוסה. הם באים מתוך אהבתו של ה' אלינו, אלא שהיום אנו מרגישים את "סטירת הלחי" שקיבלנו, את האבלות ואת הגלות, ולא מסוגלים להרגיש את הטוב שבחורבן.

אך כשתבוא הגאולה העתידה ונסתכל אחורה, אז נאמר "אודך ה' כי אנפת בי" (ישעי' יב, א) - תודה לה' על כל המכות והקשיים. אז נוכל לראות שהם היו חסד ואהבה, ויתירה מזו: יתברר שדוקא במאורעות המעציבים הללו הסתתרה אהבה גדולה ועצומה של הקב"ה אלינו, אהבה גדולה אף יותר מהאהבה המתבטאת במעשי החסד, הנסים והנפלאות.

וכך מבואר בכתבי ה"צמח צדק" (אור התורה מסעי ע' א'שפד ואילך):

"כשמתלבש בדין וצמצום גמור, זהו נמשך דוקא מפנימיות החסד. ויובן זה על דרך משל:

אב האוהב את בנו מצד הטבע, הנה אהבה זו ישנה אליו בלבבו בתמידות, אך היא בהעלם.. והנה כשהבן נופל לארץ או מתטנף בצואה וכדומה, אזי ירגז ויכעס עליו האב מאד על אשר הושפל ונמאס כל כך, והרי כעס זה הוא בא לידי דין גמור שמכהו ומייסרו על זה, אבל עם כל זה אף על פי שהכהו ועשה בו הדין, הנה האהבה הוא שהכריחו לכך, כי אם לא היה אוהבו לא היה אכפת לו כלל אם הושפל או נמאס;

ואדרבה: בכעס זה באה האהבה הטבעית בהתגלות גדולה, ובהתלהבות

רשפי אש תשוקת עוז
 האהבה, ביתר שאת
 הרבה מכמו שהיה
 האהבה תחלה בהעלם
 בלבבו, שהרי מחמת עוז
 אהבתו אליו נגע ללבבו
 מה שנטנף בצואה. וכל
 שהבן יקר בעיניו יותר -
 אזי יותר יגע ללבבו כו',
 נמצא האהבה נתגברה
 יותר בשעה שכעס ורגז
 עליו והיא בחינת פנימיות
 עוז האהבה...

ציור: זלמן קליינמן

ומכל זה יובן הנמשל בתשעה באב, שנחרב בית המקדש מפני עוונות בני ישראל, שהיה בבחינת כעס ורוגז גדול, ששפך כאש חמתו כו', כמבואר במגילת איכה, הרי כעס זה יש בו פנימיות וחיצוניות, כמו במשל.

...והיינו הטעם שלעתיד לבוא יהפכו הקללות לברכות, כי הקללות הוא מצד הכעס, ולאחר שקבלו השעבוד גלויות יהיו הקללות עצמן ברכות יתירות, מפני פנימיות האהבה שיש בהן...

ובזה יובן היטב הפסוק "והפכתי אבלם לששון" - דוקא אבלם ויגונם יהופך לששון ויום טוב, אך איך יהופך מן הקצה אל הקצה?

הענין הוא, שגם בתחלה היה התלבשות בכעס בבחינת שני הפכים, וכשיסירו הלבוש יתראה בגילוי בחינת הפנימיות. וזהו: והפכתי, שנהפך המר ממש למתוק, ואזי הוא מתיקות גבוה יותר מדבר המתוק בעצם, כי הוא פנימיות האהבה. וזהו שכתוב: ומתוקים מדבש ונופת צופים".

הווי אומר:

הגלות והחורבן נושאים בתוכם טוב נפלא, ובבוא הגאולה הדבר יתברר ויתגלה.

כיום הגלות היא דבר רע ומר, ואנו מבקשים מהקב"ה שיוציא אותנו ממנה מיד. אסור לנו כיום לחשוב שטוב להישאר עוד רגע בגלות, אלא אנו נדרשים להתייחס לגלות בשלילה מוחלטת ולזעוק "עד מתי" (ראה שיחת ליל הושענא רבא תשד"מ).

אולם כשנגיע אל היעד הסופי של הגאולה, נשוב ונשחזר מחדש את מאורעות וקשיי הגלות במבט חדש וגאולתי. נודה לה' על החורבן והגלות, כיון שאז נראה את הטוב שהיה טמון בהם. לכן אז ייהפכו הצומות עצמם לחגים גדולים.

ולסיכום:

הגאולה לא תשכיח את יסורי הגלות כאילו לא היו, אלא אדרבה, היא תעניק להם 'הבנה' מחודשת ומהפכנית.

ובלשונו של הרבי במכתבו הידוע (אג"ק חי"ב ע' תיד): "מיום הלכי ל'חדר' ועוד קודם לזה, התחיל להתרקם בדמיוני ציור גאולה העתידה - גאולת עם ישראל מגלותו האחרון, גאולה כזו ובאופן כזה שעל ידה יהיו מובנים יסורי הגלות הגזירות והשמדות".

[ויצוין, שבספר 'שם משמואל' (מסעי תרע"ז) הביא מהצדיק רבי מנחם מענדל מקאצק:

"מאורעות הגלות נכתבו בשמים, ולעתיד יהיה נעשה מזה ספר".

ובספר 'בית יעקב' (בליקוטים) הביא בשם הצדיק רבי דוד מלעלוב: "משה רבינו היה כותב כל המסעות של ישראל ונעשה מהן תורה, כן עתה אליהו כותב כל המסעות והרפתקאות של כל אחד מישראל, וכשיבוא משיח במהרה בימינו יהיה מזה ספר שילמד ממנו".

יהי רצון שנזכה לזה תיכף ומיד ממש, בחסד וברחמים.

- כל הזכויות שמורות -
הרשות נתונה להדפיס ולהפיץ את הדפים (כמות שהם)!

לקבלת ה'רביעיות' שיצאו בשנים עברו,
וכן לקבלת קובצי 'עומק הפשט' ו'בדרך הרמז'
ולהערות, תגובות, הקדשות וכיוצא בזה -
נא לפנות ל:

מנחם מענדל רייצס

כתובת הדוא"ל riz@neto.bezeqint.net
או omekpsht@gmail.com
אפשר ליצור גם קשר טלפוני במס' 08-6882799
או 050-4125205

